

А. А. Плечко (Житомир)

УДК 81:39

**ВОДА: НОМІНАЦІЯ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЮ ПОНЯТЬ
У КОНТЕКСТІ ВІРУВАНЬ ПОЛІЩУКІВ
ОВРУЦЬКОГО РАЙОНУ**

Упродовж останніх десятиліть усе частіше об'єктом уваги вчених стають різні пласти звичаєво-обрядових та світоглядних явищ, дослідження яких спрямовані на реконструкцію мовної картини світу, закріпленої в мовленні певного етносу. Об'єктом наших спостережень є один із виявів традиційного світогляду поліщуків Словечансько-

Овруцького кряжу – вірування та обряди, пов'язані з водою, та вербальна реалізація цього явища.

Для дослідження було проведено опитування населення 11 сіл Овруцького району Житомирської області, метою якого був запис інформації про вірування, звичаї та обрядові дії, пов'язані з об'єктами та явищами неживої природи, зокрема й водою. У питальнику з 216 питань більше 30 відведено на дослідження народних уявлень про цю природну стихію. Вони спрямовані на з'ясування ритуального використання води та її побутового функціонування в житті поліщуків, виявлення номінативного репертуару з різних аспектів існування й застосування води та традиційних уявлень про неї, установлення справжнього стану збереження цього культурного явища та його номінації в мовленні діалектоносіїв цієї частини поліського ареалу.

До вивчення традиційного світогляду, пов'язаного з водою, постійно зверталися вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема українські етнографи, культурологи та мовознавці Г. Булашев, Л. Горошко, митрополит Іларіон, Р. Кирчів, В. Кононенко Д. Лепкий, М. Никончук та ін. Багато інформації про народні уявлення, пов'язані з водою, подано в сучасних етнолінгвістичних словниках, зокрема *Slownik stereotypow i symboli ludowych* [SSSL] і *Славянские древности* [СД].

Воду як першооснову буття визначав ще античний філософ Фалес, який дотримувався теорії, що земля стоїть на воді [Див.: Аристотель I: 71]. Емпедокл вважав її однією з чотирьох елементів буття (поряд із вогнем, повітрям, землею); а філософи Анаксімен та Діоген ставили воду на друге місце після повітря як початку всього [Див.: Аристотель I: 72]. Отже, ще в давні часи наші предки помітили, що вода є невід'ємною частиною природи та необхідною умовою життя на землі.

Сакралізація водної стихії як першопочатку суцього [Булашев 1993: 72, 79; Горошко 2007: 4], первинного хаосу [СД I: 386] зафіксована в уявленнях сучасного села: *була заўжди вода*. (н. п. 4); *вода була, кажут' шо суши не було, а була вода // а тоді Бог створиў сушу // вода ўрод'е була сама по собі / а тоді Бог створиў сушу / рослини:ий світ та інше* (н. п. 3); *земля на воді стоїт*' (н. п. 1, 5 – 11). Частіше інформатори вважають, що воду Бог даў (н. п. 2, 7); трапляється й інший варіант відповіді: *з потону ўзлас'* (н. п. 9); *вода сч-ітайеца од потона // з р'ечк-і Ор'дана / д'е хр'ест'іл'і Спа'с'ім'ел'а* (н. п. 6). До нашого часу збереглися й міфологічні уявлення про джерело появи води на землі: *вода з неба ўпала / йак дар'божій, божса благо'дат'* (н. п. 3).

Отже, воду споконвіку вважали основою життя, шанували як святиню. Це спричинило низку заборон, пов'язаних із водою: у воду не можна плювати, кидати сміття, каміння, купатися після свята Іллі (2 серпня) тощо [Булашев 1993: 276]. Перша та друга заборони поширені в усіх обстежених населених пунктах: *н'ел'з'а // н'е пл'уї у воду / бо завтра нап'йес':а // не плуї у кр'ін'іцу / бо пр'ід'еца води нап'ца // вода саме голоўне // н'е можна* (н. п. 6, 9, 11); *н'е давал'і такого роб'ім' /*

бо *кажут грех* (н. п. 10); *нашо це см'ят':е к'ідат' / гр'ех // може / хто на зло пл'уїе ту'ди // даже гр'ош-і не тре в кри'н'ічку* (н. п. 2). Наведені заборони носії культури мотивують Божою та людською карою: *за танційеї йе роў / там кр'ін'ічка / йе і пол'а л'уцк-іе / затоп'тал'і хаз'айіну пол'е там / де кр'ін'ічка / то в-ін уз'аў та зак'ідаў йе'іе / н'е мона було зак'ідат' // во'ни посл'еплі ўс'е / д'ед з бабойу / шо зак'ідал'і кр'ін'ічку* (н. п. 5) або *За \це ка\ралис` і мо\рал'но, і ф'і\зично. Мог\ли залупи\увати і до см-ер\тел'ного бойу // йак хтос' побачит' / шо ти к'інуў кам-ін` у колод'аз' / од тебе од'верн'ец'а усе село* (н. п. 3).

Щодо третьої заборони (купання після свята Іллі), то побутує вона серед різних народів (білорусів, болгар, поляків, українців та ін.), по-різному лише її мотивують: ведмідь ускочив у воду; чорти починають у ній жити; небезпечний міфічний олень після свята Іллі у воді мешкає [СД I: 387]. У досліджуваному ареалі зафіксовано іншу відповідь: *н'е їд'і на воду / бо в-ерба буд'е рост'і на тоб-е* (н. п. 5); *л'а'кал'і ма'лих / шо Іл':а шос' зр'об-іў // Іл':а нас'цаў / на'с'укаў / на'п-ісаў у воду* (н. п. 4, 5, 7, 8, 10, 11); *а посл'е Іл':і вже о'с'ен':ії п'разн'ік // Іл':а замк'нуў воду / н'е можна куп'аца // бо вже вуж у воду нас'цаў* (н. п. 9); *холодно і може на'паст'і йа'кас' хвор'оба* (н. п. 1, 11).

Джерела засвідчують поширене в слов'ян ушанування води в спосіб накладання на себе хреста перед питтям [Ларіон 1992: 40; СД I: 386]. Цей ритуал майже не зберігся в обстежених населених пунктах Овруцького Полісся, але поодинокі позитивні відповіді вказують на його поширення в минулому: *а воду наб-і'рат' т'реба з в-еройу, хр'ес'том* (н. п. 2).

Отже, на підставі записаної інформації можна зробити висновок про часткове збереження вірувань поліщуків у святість води та дотримання деяких норм поведінки з нею. Вони також зумовлюють поширення відповідної лексики та фразеології на позначення понять, пов'язаних із появою та буттям води: *була заўж'ди, сама по со'б-і, Бог даў, з неба ўпала, дар божий, божжа благо'дат', з пото'пу ўза'лас', од пото'па, з р'ечк-і Ор'дана*.

Уявлення поліщуків про магичні властивості води формують низку номінацій води за певними її ознаками: *жива – мертва, непочата, свята*.

Жива вода – це вода джерельна, яку вважали цілющою й тому цінували всі індоєвропейські народи. А *мертва* вода згубно впливає на життєздатність, відбирає в людини сили [Ларіон 1992: 42]. Подібні уявлення про цілющість живої води та негативну дію мертвої збереглися в окремих населених пунктах Овруччини: *б'є колод'аз' / ў н'ому вода і м-іне'рал'н'і сол'і / во'на корисна вода і то'му жива / попраў'лаїе здо'роўя // а мертва / ко'ли б'є вода / але на то'му м-ісц'і і рос'лина по'гана рос'те / і зем'л'а / ґрунт по'ганиї / тоїї води йак нап'йес':а / то можеш і по'мерти* (н. п. 3). Майже в усіх обстежених говірках живою

називають джерельну (криничну) воду. За народними уявленнями, *мертвою* ставала вода, що перебувала в контакті з померлою людиною [СД I: 387]. Тому багато слов'ян (болгари, серби, білоруси та ін.) виносять і виливають воду, що стояла в домі з покійником. Такі уявлення простежуються і в селах сучасного Середнього Полісся: *йак по'коїн'ік ў с'ел'е / то кол'іс' н'е да'вал'і 'воду на'нос'іт' у 'хату // йак захо'вайут' / то'ди 'можна хо'дит' по 'воду // 'даже ў 'хату 'воду н'е за'нос'іл'і з'імої / а на д'вор'е с'тав'іл'і / йак'шо в 'хат'е по'коїн'ік* (н. п. 10); *у нас 'м-ертва т'іки та шо м-ерт'в-ец' ум-ер та йо'му 'воду с'тав'іл'і* (н. п. 1).

За уявленнями сучасних носіїв культури, *мертва вода* – це стояча (н. п. 2, 6, 8, 11), колодязна (н. п. 5, 7, 9), ставкова, кип'ячена (н. п. 8). З особливою обережністю на досліджуваному ареалі ставляться до води, якою обмивали покійника. За поліським звичаєм, її виливають туди, де люди та худоба не ходить: *под 'вугол до 'хати* (н. п. 1, 3, 4, 8), *на глу'ху ст'єну* (н. п. 6), *дес' под плот / тин* (н. п. 10, 11), *д'е ти'ни с'ход'аца* (н. п. 9) *шоб н'іх'то не сту'п-іў*.

Особливо цілющою здавна вважали так звану *непочату* воду [Ларіон 1992: 43; Булашев 1993: 276; СД I: 387]. Основний спосіб добути *непочату* воду – це піти по неї вранці до сходу сонця й зберігати повне мовчання, набираючи її та повертаючись з нею додому: *це ў'ранц'і до с'ходу 'сонц'а* (н. п. 1, 3, 4, 6, 9, 11); *б'єрут' ц'у 'воду до вос'хода 'сонца // наб'і'рали в од'ному ко'лодаз'і / д'ругому / ум'і'валис'а і не'сли на роз'ходн'і'є до'рог-і* (перехрестя) / *мо'л'іл'іс'а // іш'ли до'дому / те'бе 'буде гу'кат' / не 'можна огл'а'даца, гово'р'іт' / здо'роваца і при'йти так 'моўчки до'дому / шоб у'тебе ўсе 'добре бу'ло* (н.п. 1).

У культурній традиції українців важливу роль відігравала освячена вода. Дохристиянське „освячення” води полягало в тому, що її набирали з місця, де сходяться три річки, і проливали через полум'я в підставлену миску [Ларіон 1992: 43]. Або ж набирали воду в місці злиття трьох джерел і переливали її між двома палаючими полінами, гострими знаряддями (сокирами, серпами) [СД I: 388]. Подібний ритуал освячення води зафіксовано лише в селі Журба обстеженої частини Полісся, де інформатор підтвердив побутування в минулому обряді *перели'ван':а м-іж двома сер'пами в-ід пуд'в-ейу* (хвороби, спричиненої вітром, протягом).

У сучасній поліській магичній практиці поширене використання води, освяченої у великі свята, зокрема *Водокр'еш'чен'і'є* (н. п. 7); *Во'дохре'шче* (н. п. 1, 3); *Кр'еш'чен'і'є* (н. п. 2, 4 – 6, 8 – 11), а вода *Ор'дан'с'ка* (н. п. 2, 6, 8, 11), *Йор'данс'ка*, *во'да Ор'да* (н. п. 9), *Йор'дан'с'ка* (н. п. 1, 3), *во'да Йор'дана* (н. п. 5) має особливо цілющу силу. У минулому воду освячували також *на го'лодну ку'т'у*, *Кр'еш'чен'і'є*, *Стр'ітен':а*, *Переп'лавну сере'ду* (н. п. 2, 5, 8); *на роздв-а'нийє св-а'та* (н. п. 7); *Зе'лен'і св-а'та* (н. п. 3); *на Мако'в-ейа* (н. п. 4, 10) тощо. За словами інформаторів, із кожним роком збільшується кількість церковних свят, на які освячують воду: *коли 'хоче*

поп с'в-ет'ім / з Р'ізд'ва у 'кожне ма'лен'к-е с'в-ато б-е'р'ет' / воду / каже поп (н. п. 7). Крім того, останнім часом спостерігається відхід від традиції первинного, давнього місця освячення води – на річках чи біля джерел. Інколи це пов'язано з відсутністю річок у селах, теплими зимами та поганим замерзанням води на річках, обмілінням водних джерел, яке спричинила радянська політика меліорації земель, що призвело до порушення екологічної рівноваги (н.п. 1, 3 – 5, 7).

Функціональне призначення *освяченої* води – захист від хвороб, окроплення господарських будівель, худоби, захист від злих духів, окроплення покійника та його могили [Ларіон 1992: 43, 47; СД I: 387]. Ці уявлення зафіксовано в усіх обстежених населених пунктах. Ушанування освяченої води виявляється також у забороні виливати цю воду. В усіх обстежених поліських селах зафіксовано відповідь: *н'е можна вил'іват' / використат'*; хоча іноді й допускається із застереженням: *вил'івал'і / а'л'е шоб по йей не хо'д'іл'і / под'д'ер'ево* (н. п. 8).

Ще один зі способів сакралізації води – замовляння її для лікування, для вигнання злих духів із людини, для ворожінь, охорони худоби, а також для наведення уроків на людину тощо. В усіх населених пунктах зафіксовано уявлення про існування *наговореної* води: *та / на йа'ку пр. 'імоу'л'али шос'* (н. п. 6, 10); *шо во'рожат'* (н. п. 5); *над йа'койу шеп'тал'і* (н. п. 1, 3, 7-9). У формулах-звертаннях до води здавна спостерігається персоніфікація води (Уляна, Ордана, Йордана) [СД I: 390, Москаленко 1993: 210], що зафіксовано й в окремих селах Середнього Полісся. У записаних текстах замовлянь наявні прохання до води накласти красу на обличчя, оберігати корову від відьом, очистити організм від хвороб, привернути милого, зупинити кров: *во'да Ор'да / злиї з ме'не бри'доту / бри'доту // нало'ж-і на ме'не крас'оту* (н. п. 9); *во'да Ор'дана / Бог'ом на'дана / ти прибу'вайеиш и'чод'на / и'чого'дини // и'чоб так у'цейі ко'роу'к-і Дани мол'оч'ко прибу'вало // йа замо'у'л'айу від ле'т'учойі / па'дучойі / шоб у' ко'р'овки Дани мол'оч'ко не пропа'дало / йак т'а'гне з пе'ч'і смо'лу / а з' ко'мина дим / шоб у' тойі в'ед'ми у'се кри'чало / шо у' ц'і'йейі ко'роу'ки мол'о'ко вит'а'гала // шоб ц'а ко'роу'ка хо'дила 'понад' р'еч'койу / 'понад' во'дами / 'роси сті'вала / сво'го мол'о'ка н'і'кому не попус'кала // йа і'ду з во'дойу / з' доб'ройу по'ойу / а \ти / ко'роу'ка / не з'е'вай / сир і'масло зб-і'раї / до'себе по'ганих лу'деї не допус'каї // 'рожкам-і одко'л'і / ко'п-ітцями одмах'н'і / по'ганих лу'деї не допус'каї* (н. п. 6); *во'да Ор'дана / Бог'ом на'дана / ти очис'чайеш л'е'са / по'л'а / до'л'іни / лу'га / р'ек-і / б-ер'е'га / ка'м-ен':е / ко'р'ен':е / у'се 'боже тв'ор'ен':е // і ме'не ра'бу 'Божу (ім'я) / у'с'у у'нутр'ен:ост' мо'йу / шум у' голо'в-е о'чист'і* (н. п. 6); *'добрий в'ечор / во'да Йор'дана / і ти / кр'і'н'іца У'л'ана / шоб йа сво'йому м-і'лому 'була л'уба / м'іла і ко'хана* (н. п. 5); *йак І'сус Хри'ст'ос сто'йа'у на Йор'ан'і / так шоб кроу'сто'йала у'ран'і // так замов'л'айут кроу'* (н. п. 1).

Персоніфікація *води* робить її не лише об'єктом, а й суб'єктом магічної дії в замовляннях [Москаленко 1993: 210]. І їх фіксація в окремих населених пунктах свідчить про функціонування магічних

обрядів у минулому в житті поліщуків та часткове збереження вірувань на сучасному Поліссі.

Важливу роль відігравала освячена вода в лікуванні та оздоровленні людей: *ўжн'вали на ўсе // йак дитина народинас' / у першу купел' ц'у воду // св-а'тили во'дойу по ўс'ix уз'лах у хат'і / і под'в'іря / і хл'іў / шоб зл'і'духи не хо'дили // йак зл'а'каўс'а к'репко / то св-а'ченойу во'дойу у'мис'а і на'пнїс'а / три ра'зи перехрестис'а // по'к'їйника в ост'ан':у до'рогу в-ідправ'л'айут' / 'земл'у к'роплат' (н. п. 3). По-різному використовували воду в дівочих ворожіннях на нареченого [СД I: 389]: дівчата дивилися на відображення у воді, слухали хлюпання води або відлуння з джерела, загадували на сон про місточок через воду, через який має перевести суджений, тощо. Етнографічно-діалектний матеріал з Овруччини засвідчує побутування таких звичаїв у минулому: *це йак д'івчата загадували же'лан'їе / то несли воду ў рот'і і не можна засм-ї'затис' / , бо не з'будец'а (н. п. 1); на ба'гату кут'у н'е'с'еш во'ди у вед'р'е / да \об н'і до ко'го н'е гово'р'іў // у бал'їу вил'ївал'і та св-е'чк-і пус'кал'і / д'ї'в-їл'їс' / як п'лавайе св-е'чка у во'д'е // а хлопци стер'е'жут' / шоб загово'р'їт' а'бо во'ду вил'їт' (н. п. 8); на Анд'р'ейа кор'жа пек'т'ї т'реба // пр.'ї'н'ест'і у рот'е во'ди з ко'лод'аз'а да пам'пушку зам-е'с'їт' / , сп-ек'т'ї / на руш'н'їк пок'ласт'ї сп-ечену пам'пушку / на лаву пок'ласт'ї і со'баку пок'л'їкат' пам'пушк-ї йест'ї, хто ўперед' замуж' поїд'е / чи'їу воз'ме і ў йа'ку ст'орону поне'се (н. п. 9). Однак здебільшого негативна відповідь указує на поступову втрату актуальності практики ворожінь на воді.**

На позначення місця локалізації джерельної води в говірках Овруччини поширені лексеми *криниця* та *колодязь*, які є назвами різних понять: *кр'їн'їчка при'родн'а / а ко'лод'аз' са'м-ї ко'пал'ї (н. п. 6, 8, 10) або крїн'їчка у л'ес'е / ў сел'ї ко'лод'аз' (н. п. 7, 4). Водночас в українській мові назва *криниця* переважно відома з обома цими значеннями: 1) 'Глибока викопана й захищена цямринами від обвалів яма для добування води з водоносних шарів землі; колодязь' 2) 'Те саме, що джерело' (а також у переносному – 'Джерело у другому значенні, скарбниця чого-небудь') [СУМ IV: 348], а лексема *колодязь* – лише з одним із них: 1) 'Захищена від обвалів зрубом вузька глибока яма, що служить для добування води з водоносних шарів землі' (а також 'Різного розміру і глибини яма, що служить для певних технічних потреб (для спуску в шахту, на рудниках, для походу до місця закладання міни і т. ін.)') [СУМ IV: 229].*

У природні цілющі кринички люди здавна кидали монети, що дослідники пов'язують із традицією давніших жертв воді [Ларіон 1992: 42]. Подібний звичай подекуди ще зберігся в культурній традиції поліщуків і мотивований носіями як *п'лата за во'ду (н. п. 1, 3 – 5, 8 – 10).*

Кринички та колодязі на Поліссі слугують також для прогнозування погоди: *йак падаў р'їв'ен во'ди / змен'шайеца / то на дошч / йак бол'ше / то на \сушу (н. п. 1, 4, 9) або йак во'да начї'найе*

падат' / *це на сушу* (н. п. 3, 7). Щодо покровителя води, якими, за свідченнями джерел, у давнину були Свята П'ятниця, Ян Хреститель, Іван Купала, Святий Миколай та ін. [СД I: 386], то на сучасному Поліссі лише інколи покровителем води називають Святого Іллю (н. п. 6, 10), Бога (н. п. 2), Бога води (н. п. 1). Однак здебільшого інформатори дають негативну відповідь.

У народних уявленнях земна вода здавна тісно пов'язана з небесною, тому вшанування земної води давало людині вдосталь небесної води – дощу, а ще зумовило слов'янську традицію молебнів над криничками та річками в разі засухи [Ларіон 1992: 41]. У сучасному поліському селі збереглися різні форми магічних обрядів, спрямованих на викликання дощу під час засухи: хресна хода по полях (н. п. 3), звичай посипати криницю свяченим маком (н. п. 2, 6 – 8, 10), вдови та незаміжні жінки колотили або чистили криницю (н. п. 4, 9, 10), звичай ткати рушник або полотно за один день від сходу до заходу сонця (н.п. 2, 4), хитання хреста на могилах самогубців (н.п. 11) та інші поодинокі ритуали на зразок зафіксованого у Виступовичах: *ко́л'іс' гл'адишк'і / к'ідал'і пус'тийе ў ко́лод'аз' / пр'ікл'і'кал'і дошч // брали гл'адишк'у / шо ко́рову / дойат' / бо ко́рова ж без до́н:а* (невичерпна) *на мо́локо / 'поки жи́ве / дої / дої / а во́на без до́н:а // то / к'ідали ў ко́лод'аз' гл'адишк'у і при́казували / йак у ко́рови без до́н:е мо́локо і́де / так шо́б дошч і́шоў*. У цьому замовлянні простежуємо аналогію, паралель *вода – молоко, криниця – корова*, на якій ґрунтується магія подібності.

Але *вода* не завжди несе лише позитивне, добре начало. За давніми віруваннями, вода – це середовище перебування нечистої сили та душ потопельників [СД I: 386]. Негативна символіка води також характерна й для сновидінь, при цьому варто розрізняти *брудну* та *чисту* воду [СД I: 388]. В усіх обстежених селах зафіксовано негативне тлумачення сновидінь, пов'язаних із водою, наприклад: *во́да – б'е́да* (н. п. 1, 6 – 9). Однак часто має значення чистота чи забрудненість води в сновидіннях: *йак с'в'етла во́да с'н'іца / то то шче н'і'чого / а йак з'разна / то то по́гано* (н. п. 1, 3, 5, 8, 9, 11). У такому тлумаченні сновидінь утілено головну опозицію *здоров'я : хвороба*, реалізовану через конкретну опозицію *чистота : бруд*.

Отже, поліські вірування про воду як елемент неживої природи ґрунтуються насамперед на сприйнятті магічних властивостей води: *жива – мертва, непочата, свята* тощо. Вони формують правила, які регламентують поведінку з водою, а також різні магічні та вшанувальні ритуали. Зафіксовані описи обрядів і вірувань, а також назви пов'язаних із водою понять та тексти замовлянь виявили часткове збереження давніх уявлень про воду та поступову втрату практики магічних ритуалів із водою в сучасному житті поліщуків.

Системне вивчення подібних вірувань залишається актуальним, тому що зібраний автентичний матеріал допоможе накопичувати інформацію про традиційну українську культуру та заповнити прогалини

в системі українських етнолінгвістичних досліджень.

Список обстежених сіл Овруцького р-ну Житомирської області

1. Виступовичі; 2. Гошів; 3. Журба (Невгоди); 4. Ігнатпіль;
5. Красилівка; 6. Піщаниця; 7. Потаповичі; 8. Сорокопень; 9. Тхорин;
10. Чабан; 11. Черевки.

Література

Аристотель I – Аристотель. Сочинения : в 4 т. / ред. Асмус В. Ф. – Т. 1. – М. : Мысль, 1976. – 550 с.; **Булашев 1993** – Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. Космогонічні українські народні погляди та вірування. / Георгій Булашев. – К. : Довіра, 1993. – 412 с.; **Горошко 2007** – Горошко Л. М. Знакові функції води в обрядах і віруваннях українців Карпат : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.05. „Етнологія” / Л. М. Горошко. – Л., 2007. – 23 с.; **Іларіон 1992** – Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу : іст.-реліг. моногр. / Іларіон, митрополит. – К. : Обереги, 1992. – 424 с.; **Москаленко 1993** – Москаленко М. Н. Українські замовляння / М. Н. Москаленко. – К. : Дніпро, 1993. – 309 с.; **СД** – Славянские древности : этнолингвист. слов. : в 5 т. / под общ. ред. Н. И. Толстого. – Т. 1. А – Г. – М. : Междунар. отношения, 1995. – 584 с.; **СУМ** – Словник української мови : в 11 т. – Т. 4. – К. : Наук. думка, 1974. – 840 с.; **Фасмер** – Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачева. – М. : Прогрес, 1986 – 1987. – Т. 2. – 672 с.; **SSSL** – Słownik stereotypów i symboli ludowych / koncepcja całości i redakcja J. Bartmiński. – Т. 1. – Z. 2. – Kosmos: ziemia, woda, podziemie. – Lublin, 1999. – 481 s.

Плечко А. А. Вода: номінація пов'язаних із нею понять у контексті вірувань поліщуків Овруцького району

Статтю присвячено вивченню народних вірувань про воду як об'єкт неживої природи на основі зафіксованого матеріалу в середньополіських говірках Овруцького району Житомирської області. Поліський автентичний матеріал народних уявлень про воду, властивості води, її функціональне призначення дає змогу виявити й дослідити систему поліських звичаїв, обрядів, прикмет щодо зазначеного об'єкта з погляду мовознавства. Представлений матеріал реконструює важливу частину мовної культури Полісся.

Ключові слова: Овруцький регіон, поліські вірування, вода, сакралізація води.

Пlechko A. A. Вода: номинация связанных с нею понятий в контексте верований полещуков Овруцкого района

Статья посвящена изучению народных верований о воде как объекте неживой природы на основании зафиксированного материала в среднеполесских говорах Овруцкого района Житомирской области. Полесский аутентичный материал народных представлений о воде, свойствах воды, ее функциональное назначение дает возможность обнаружить и исследовать систему полесских обычаев, обрядов, примет относительно указанного объекта с точки зрения языкознания. Представленный материал реконструирует важную часть языковой культуры Полесья.

Ключевые слова: Овруцкий регион, полесские верования, вода, сакрализация воды.

Plechko A. A. Water and nomination of related concepts in the context of beliefs of Ovruch district Polissya dialects

The article covers the investigation into folk beliefs of water as an inorganic matter object on the basis of linguistic data, found in Middle Polissya dialects Ovruch district, Zhytomyr region. The Polissya authentic material of the folk views of water, its properties and functional purposes makes it possible to reveal and study the system of Polissya customs, rites and omens concerning the object under study from the linguistic point of view. The analyzed data reconstructs an important part of Polissya language culture.

Key words: Ovruch district, Polissya beliefs, water, sacramentation of water.